

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland
T.a.v. de heer Zoet
Postbus 9090,
6800 GX ARNHEM

**Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 7 juni 2024
Betreft Uitkomsten integrale beoordeling maatregelpakketten Gelderland

Geacht college van Gedeputeerde Staten,

Hartelijk dank voor de maatregelpakketten die ik op 29 maart 2024 van u heb ontvangen. Er is veel werk verzet om de maatregelpakketten verder te verbeteren aan de hand van nieuwe inzichten en adviezen. Daarmee zijn het concrete plannen geworden om tot uitvoering over te gaan en de opgaven in het landelijk gebied samen aan te pakken.

Het Rijk heeft de door u voorgestelde maatregelpakketten integraal beoordeeld. Op basis daarvan heeft de ministerraad van 7 juni 2024 een besluit genomen over welke maatregelen positief worden beoordeeld en voor welk deel van de maatregelpakketten u een rijksbijdrage kunt aanvragen op basis van artikel 5 van de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml). Hiermee kunnen wij samen de uitvoering voortzetten. Het parlement heeft reeds ingestemd met het beschikbaar stellen van in totaal ruim € 1,28 miljard voor de maatregelen die in de eerste fase door Wageningen Economic Research (WEcR) als low regret zijn beoordeeld (WEcR-1).

Oordeel maatregelpakketten

De basis voor de integrale beoordeling door het rijkstoetsteam zijn de Spelregels Meerjarenprogramma Landelijk Gebied,¹ de Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage inclusief het Addendum 'Financiële uitgangspunten voor raming van de provinciale maatregelpakketten' (december 2023) en het aanvullend kader voor deze ronde van indiening.² In de beoordeling zijn tevens meegenomen het tussentijds beeld met eerste bevindingen van het Rijk³ en de appreciaties van WEcR.⁴

Op basis van de integrale beoordeling heeft de ministerraad als volgt besloten (in de bijlage bij deze brief is dit oordeel toegelicht):

Bosrevitalisering voor betere natuur en mooier landelijk gebied – deels positief

¹ Gepubliceerd bij Kamerbrief van 25 november 2022, Kamerstukken II 2022/23, 34 682, nr. 108

² Brief van DG RTLG en DG LG&S, 5 maart 2024.

³ Brief van DG RTLG, 24 oktober 2023, 37801637

⁴ Gepubliceerd als bijlage bij Kamerbrieven van 24 januari en 12 maart 2024, Kamerstukken II 2023/24, 34 682, nr.186 en 188

- Verwijderen uitheemse soorten - positief
- Hydrologisch herstel – positief
- Planten inheemse loofbomen (met basenrijk strooisel) – positief
- Bijkomende kosten onderzoek – niet beoordeeld
- Omvorming naar nieuw bos binnen GNN – positief
- Meer groen-blauwe dooradering in Gelderland – deels positief
 - Onderzoek huidige kwaliteit en uitbreidingskansen groene dooradering (landschap) – positief
 - Groene dooradering – niet beoordeeld
 - Blauwe dooradering – niet beoordeeld
- Gebiedsprocessen - deels positief
 - Pré-verkenningen – positief
 - Verkenningen – positief
 - Natuurinclusieve landbouw d.m.v. afwaardering/vastlegging beheer op ruim 10.000 ha – niet beoordeeld
 - Realisatie water uitvoeringsprojecten in gebiedsprocessen – niet beoordeeld

Voorgenomen rijksbijdrage voor maatregelpakketten

Voor de delen van de maatregelpakketten die positief zijn beoordeeld, kunt u een aanvraag indienen voor een specifieke uitkering als bedoeld in artikel 5 Rpml. Op basis van de door u aangeleverde dekkingsvoorstellen en het integrale oordeel heb ik middelen gereserveerd ter hoogte van de volgende bedragen:

Maatregelpakket*	Plafondbedrag WEcR1	Plafondbedrag WEcR2**	Totaal Aangevraagd 2024 – 2026	Totaal aangevraagd op basis van positief beoordeeld WEcR 1+2	Financiële bijdrage	
					Indien WEcR 1+2	Indien enkel WEcR 1 (VJN geen instemming kamer)
Bosrevitalisering	€ 9,700	-	€ 10,000	€ 9,700	€ 9,700	€ 9,700
Groenblauwe dooradering	€ 0,500	-	€ 8,200	€ 0,300	€ 0,300	€ 0,300
Gebiedsprocessen	€ 22,500	-	€ 121,400	€58,000	€ 22,700	€ 22,700
Totaal	€ 32,700	-	€ 139,600	€68,000	€ 32,700	€ 32,700

* Alle bedragen in miljoenen.

Aanvragen voor een uitkering op basis van artikel 5 Rpml moeten kunnen steunen op de oordelen en bedragen, genoemd in deze brief. Er kan niet worden afgeweken van de hierboven genoemde positief beoordeelde (delen van) maatregelpakketten en bedragen. Nieuwe maatregelpakketten kunnen pas worden ingediend als het Rijk een volgende ronde voor integrale beoordeling openstelt.

Ik merk op dat een aantal ingediende Gelderse maatregelpakketten vanwege de vooraf bepaalde uitgangspunten, nu niet in aanmerking komt voor een rijksbijdrage uit de middelen die gereserveerd zijn voor de transitie van het landelijk gebied. Mogelijk kunnen deze in in aanmerking komen voor

(mede)bekostiging vanuit andere financiële bronnen van het Rijk en/of andere overheden.

Ons kenmerk
DGRTLG / 59139497

Vervolgproces: uitnodiging om een aanvraag voor een uitkering in te dienen

Zoals gezegd kunt u nu op grond van artikel 5 Rpml een aanvraag indienen voor een specifieke uitkering. U ontvangt op korte termijn een aanvraagformulier voor de specifieke uitkering. Het aanvraagformulier kunt u ondertekend sturen naar aanvraagDGRTLG@minlnv.nl. De uiterlijke beslistermijn is in beginsel 8 weken na aanvraag.⁵

Uitvoering

Ik kijk ernaar uit de uitvoering een impuls te geven om de opgaven in het landelijk gebied te realiseren. Dit is hard nodig voor de mensen die wonen en werken in het landelijk gebied en voor de opgaven op het gebied van natuur, water en klimaat. Ik ben blij dat het Rijk en u elkaar daarin vinden en samen optrekken. Dit is ook de komende tijd van belang, als de uitvoering start en we zien waar het voorspoedig gaat, en waar we gezamenlijk bij moeten sturen op basis van voortschrijdend inzicht.

Christianne van der Wal-Zeggelink
Minister voor Natuur en Stikstof

⁵ Die termijn kan zo nodig worden verlengd, zie artikel 4:14 lid 1 van de Algemene wet bestuursrecht: "Indien een beschikking niet binnen de bij wettelijk voorschrift bepaalde termijn kan worden gegeven, deelt het bestuursorgaan dit aan de aanvrager mede en noemt het daarbij een zo kort mogelijke termijn waarbinnen de beschikking wel tegemoet kan worden gezien."

Bijlage 1: Integrale beoordeling maatregelpakketten provincie Gelderland

1. Algemene informatie	
Provincie	Gelderland
Datum/versie	4 juni 2024
Beoordeelde stukken	<ol style="list-style-type: none">1. Aanvraag rijksbijdrage maatregelpakket bosrevitalisering (ontvangen 29-3-2024)2. Oplegger bosrevitalisering (ontvangen 29-3-2024)3. Aanvraag rijksbijdrage groen-blauwe dooradering (ontvangen 29-3-2024)4. Oplegger groen-blauwe dooradering (ontvangen 29-3-2024)5. Aanvraag rijksbijdrage gebiedsprocessen (ontvangen 29-3-2024)6. Oplegger gebiedsprocessen (ontvangen 29-3-2024)7. Overzicht gebiedsprocessen (ontvangen 8-4 (update))8. Globale locatie-aanduiding gebiedsprocessen (ontvangen 29-3-2024)9. Brief aan minister N&S maatregelpakket 2024 (ontvangen 29-3-2024)10. Financiële bijlage maatregelpakketten (ontvangen 8-4 (update))11. Revitaliseringsplan Gelderland (ontvangen 29-3-2024)12. Uitvoeringsprogramma Bomen en Bos provincie Gelderland (ontvangen 29-3-2024) <p>Naast de bovenstaande documenten heeft de provincie Gelderland als bijlage bij de aanvraag een conceptversie van haar gebiedsprogramma (met bijbehorende bijlagen) meegestuurd bij de aanvraag. Deze zijn niet direct beoordeeld, maar waar nodig als naslagwerk gebruikt.</p> <p>Er zijn door het Rijkstoetsteam op twee momenten vragen gesteld aan de provincie. Tijdens de warme overdracht/interviewronde, zowel mondeling (verslag beschikbaar) als schriftelijk en in een tweede ronde schriftelijk. De antwoorden zijn meegenomen in de beoordeling.</p>

2. Samenstelling Rijkstoetsteam	
Kernteam	DG Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG) met de onderdelen Programmabureau (PB) en Programmabeheersing en Risicomanagement (PBR)
Toetsers	<p>Naast het kernteam:</p> <p>Ministerie van LNV: DG Landelijk Gebied en Stikstof (LGS), DG Agro (A), DG Natuur en Visserij (NV) met de onderdelen natuur (N) en klimaat (K), Strategie, Kennis en Innovatie (SKI), DG RTLG met het onderdeel Grondzaken (GZ).</p> <p>Ministerie van IenW: DG Water en Bodem (WB)</p> <p>Ministerie van BZK: DG Ruimtelijke Ordening (RO)</p> <p><i>Het Ministerie van EZK en het Financieel Expert Team (FET) nemen niet actief deel aan het Rijkstoetsteam, maar leveren wel waar nodig adviezen aan het Rijkstoetsteam.</i></p>

3. Conclusie integrale beoordeling maatregelpakketten

Conclusie integrale beoordeling

Maatregelpakket*	Plafondbedrag WEcR1	Plafondbedrag WEcR2**	Totaal Aangevraagd 2024 - 2026	Totaal aangevraagd op basis van positief beoordeeld WEcR 1+2	Financiële bijdrage	
					Indien WEcR 1+2	Indien enkel WEcR 1 (VJN geen instemming kamer)
Bosrevitalisering	€ 9,700	-	€ 10,000	€ 9,700	€ 9,700	€ 9,700
Groenblauwe dooradering	€ 0,500	-	€ 8,200	€ 0,300	€ 0,300	€ 0,300
Gebiedsprocessen	€ 22,500	-	€ 121,400	€58,000	€ 22,700	€ 22,700
Totaal	€ 32,700	-	€ 139,600	€68,000	€ 32,700	€ 32,700

* alle bedragen in miljoenen

** alle door Gelderland ingeleverde maatregelpakketten zijn beoordeeld in de WEcR 1 appreciatie.

Samenvatting en onderbouwing van integrale beoordeling van maatregelpakketten

1. Bosrevitalisering voor betere natuur en mooier landelijk gebied

Oordeel Rijkstoetsteam: positief voor alle door WEcR als low regret aangemerkte maatregelen. Het kabinet heeft besloten om middelen beschikbaar te stellen voor maatregelen die als low regret (en in voorkomend geval verbeterbaar) zijn beoordeeld door WEcR. Overeenkomstig dit kader heeft het Rijkstoetsteam de onderzoeksmaatregel niet beoordeeld, omdat deze maatregel door WEcR niet als low regret is beoordeeld. Dit maatregelpakket resulteert in kwaliteitsverbetering van bossen gelegen buiten N2000 en de ontwikkeling van nieuw bos en daarmee draagt het bij aan de VHR-opgave, de klimaatopgave landgebruik en andere voor het gebiedsprogramma (VLGG (Vitaal Landelijk Gebied Gelderland)) belangrijke opgaven. Het maatregelpakket is verbeterd op basis van het tussentijds beeld en de verbeteringsuggesties vanuit WEcR. Het maatregelpakket maakt duidelijk aan welke opgave het een bijdrage levert en is concreet over het te verwachten doelbereik. De kostenraming is voldoende onderbouwd en er is vertrouwen dat de provincie in staat is het maatregelpakket uit te voeren.

Op basis van de vorige aanvraag heeft WEcR geoordeeld dat de bijkomende kosten voor onderzoek niet een duidelijke bijdrage aan het doelbereik hebben. Daarmee is dit onderdeel van het maatregelpakket, met een geraamd bedrag van €100.000, niet meegenomen in de integrale beoordeling.

2. Meer groen-blauwe dooradering in Gelderland

Oordeel Rijkstoetsteam: maatregel onderzoek positief. Het kabinet heeft besloten om middelen beschikbaar te stellen voor maatregelen die als low regret (en in voorkomend geval verbeterbaar) zijn beoordeeld door WEcR. Overeenkomstig dit kader heeft het Rijkstoetsteam de uitvoeringsmaatregelen niet beoordeeld, omdat deze maatregelen door WEcR niet als low regret zijn beoordeeld. Dit betekent dat alleen de onderzoeken ten behoeve van groene en blauwe dooradering van financiering kunnen worden voorzien. De aanvraag betreft op dit onderdeel €300.000. Dat is een lager bedrag dan wat is gereserveerd op basis van de aanvraag in juli 2023. Het Rijkstoetsteam adviseert de provincie om de niet benutte €200.000 toe te voegen aan het beschikbare bedrag voor het maatregelpakket "Gebiedsprocessen". De uitvoeringsmaatregelen voor het investeren in groene en blauwe dooradering zijn niet betrokken in de beoordeling vanwege de negatieve appreciatie van WEcR. Voor deze onderdelen is in totaal €7,9 miljoen aangevraagd door de provincie die niet kunnen worden toegekend.

3. Gebiedsprocessen

Oordeel Rijkstoetsteam: positief voor de uitvoering van gebiedsprocessen 1 tot en met 16 uit de aanvraag. Gebiedsproces nummer 17 (Water uitvoeringsprojecten in gebiedsprocessen met een aangevraagd bedrag van €18,4 mln.) is niet meegenomen in de beoordeling. Dit geldt ook voor het onderdeel van de aanvraag dat ziet op 'Natuurinclusieve landbouw d.m.v. afwaardering/vastlegging beheer op ruim 10.000 ha.' met een aangevraagd bedrag van €45 mln. Deze twee onderdelen wijken naar het oordeel van het Rijkstoetsteam af van de door WEcR beoordeelde maatregelen waarvoor het kabinet middelen heeft vrijgemaakt. Wel ziet het

	<p>Rijkstoetsteam voor beide onderdelen potentie en de nut en noodzaak om dergelijke uitvoeringsmaatregelen in de toekomst te nemen.</p> <p>Voor het onderdeel gebiedsprocessen is het aangevraagde bedrag van €58 mln. substantieel hoger dan het maximum beschikbare bedrag van €22,5 mln. Welke volgt uit het besluit van het kabinet om middelen beschikbaar te stellen voor maatregelen die als low regret (en in voorkomend geval verbeterbaar) zijn beoordeeld door WEcR. Het Rijkstoetsteam adviseert daarom om voor de gebiedsprocessen het budget, bij de aanvraag van de spuk, te maximeren op €22,5 mln. plus de €200.000 die vrij komt door het lager geraamde bedrag voor de onderzoeken in maatregelpakket Meer groen-blauwe dooradering in Gelderland.</p>
Het Rijkstoetsteam	N.v.t.
3a. Positief beoordeelde maatregelpakketten	
3b. Gedeeltelijk positief beoordeelde maatregelpakketten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bosrevitalisering voor betere natuur en mooier landelijk gebied 2. Meer groen-blauwe dooradering in Gelderland 3. Gebiedsprocessen
Eventuele voorwaarden voor de (gedeeltelijk) positief beoordeelde maatregelpakketten.	N.v.t.
3c. Negatief beoordeelde maatregelpakketten	N.v.t.

4. Bevindingen maatregelpakket 1

Titel: Bosrevitalisering buiten N-2000 gebieden

Algemeen	<p>Deze aanvraag ziet op de kwaliteitsverbetering van bossen die zijn gelegen buiten de Natura2000 gebieden en die onderdeel uitmaken van het Gelders natuurnetwerk (GNN). De provincie werkt hierbij samen met bouseigenaren, zijnde terreinbeherende organisaties, landgoedeigenaren, particulieren, gemeenten, Defensie (RVB), de Bosgroep of een natuurcollectief die een groep bouseigenaren vertegenwoordigen.</p>
Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.	<p>Vanuit de verbeteringsuggesties van WEcR zijn de doelen en beleidstheorie beter per maatregel uitgewerkt, zijn de verschillende bouseigenaren concreter benoemd evenals hoe zij betrokken worden en voor zover mogelijk is aangegeven wat het doelbereik van de maatregelen is op de korte en op de lange termijn.</p> <p>Een advies van de Ecologische Autoriteit (EA) op deze maatregelen is niet van toepassing.</p> <p>Met betrekking tot het tussentijds beeld is het doelbereik per maatregel concreet uitgewerkt en is duidelijk aangegeven welke prioritering wordt gehanteerd. Ook is de samenhang met GBDA goed benoemd, maar vanwege het kwalitatieve karakter van dit maatregelpakket is de samenhang niet kwantitatief onderbouwd. Er is beter aangegeven welke bouseigenaren er zijn en wat hun rol is in de uitvoering, echter is de concrete inzet van die partijen beperkt uitgewerkt.</p>
Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>Met revitaliseringsmaatregelen binnen de bossen werkt de provincie aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vitale, weerbare bosbodems en aan het herstellen, versterken en vergroten van het leefgebied van VHR-soorten en (bos)habitats; - duurzaam behoud en aan het vergroten van de bestaande koolstofvoorraad in deze bossen; - het behalen van de KRW-doelen en het voorkomen van droogte en/of wateroverlast (klimaatadaptatie); - de kwaliteit van het Gelders boslandschap dat in onze provincie ruim aanwezig is. <p>Het betreft een concreet en inhoudelijk goed uitgewerkt plan waarbij de onderbouwing wordt versterkt met verwijzingen naar onderliggende studies en het Gelders bosrevitaliseringsplan. Dit maatregelpakket past binnen het</p>

	gebiedsprogramma in wording en beschrijft naast de primaire NPLG-doelen ook een aantal meekoppelkansen.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal- economische) effecten	<p>Het maatregelpakket bestaat uit een aantal afzonderlijke maatregelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verwijderen ongewenste uitheemse soorten Bestrijding ongewenste invasieve houtige exoten op 550 ha oudbosgroeiplaatsen en vochtige bossen. 2. Hydrologisch herstel: dempen en verondiepen van ontwateringssloten en rabatten en plaatsen van stuwtjes binnen vochtige boscomplexen om water vast te houden op zo'n 200 ha. 3. Planten van inheemse loofbomen (met baserijk strooisel) Kleinschalige aanplant van inheemse loofbomen met baserijk strooisel binnen 1100 ha bestaand bos ter verhoging van de boomsoortendiversiteit en verzachten effect van bodemverzuring. 4. Omvorming nieuw bos Ontwikkelen 50 ha bos op bestaande natuurgraslanden met beperkte natuurkwaliteit. <p>Het doelbereik van de maatregelen is concreet onderbouwd en uitgewerkt. Een voorbeeld is het beschrijven van de bijdrage aan de verbetering van het leefgebied van de Wespendif. Het Rijkstoetsteam adviseert de provincie om ook aandacht te hebben voor de positieve bijdrage aan andere VHR soorten en om aan te geven hoe dit maatregelpakket bijdraagt aan de Gelderse uitbreidingsopgave voor bostypen. Zo kan worden aangegeven welke bostypen erop vooruitgaan, met name bij de maatregel waarbij nieuw bos wordt aangelegd. Ook wordt ingegaan op klimaatadaptatie maar dit mag sterker naar voren komen.</p> <p>Duurzame beschikbaarheid van hout, het voorkomen van toekomstige kosten en positief effect op de recreatie worden gezien als positieve sociaaleconomische effecten. Negatieve effecten zijn niet voorzien. Het Rijkstoetsteam onderschrijft de analyse van de bijdrage van dit maatregelpakket op NPLG opgaven en de sociaaleconomische effecten. Echter kunnen de maatregelen ook negatieve impact hebben door bijvoorbeeld de omvorming van natuurtype naar bostype. De provincie wordt geadviseerd een goede afweging te maken bij te nemen maatregelen.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	<p>De provincie maakt voor de uitvoering gebruik van de bestaande subsidieregeling Revitalisering en omvorming bos buiten Natura 2000. Hiervoor zijn geen nieuwe procedures en besluitvorming nodig. Zodra het budget beschikbaar is kan direct gestart worden met de uitvoering. Deelname door boseigenaren gaat op basis van vrijwilligheid. Via overleg en ondersteuning stimuleert de provincie boseigenaren om de maatregelen uit te werken en uit te voeren. Echter blijft de vrijwillige deelname een risico met het oog op doelbereik.</p> <p>Samen met de boseigenaren wil de provincie in urgentiegebieden werken aan samenhangende, integrale bosrevitaliseringsplannen. In het Gelderse bosrevitaliseringsplan staat verder beschreven welke partijen en op welke manier geconsulteerd zijn.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>De provincie Gelderland vraagt voor dit maatregelpakket €10 miljoen aan voor de eerste fase waarbij 1600-1800 ha bos gerevitaliseerd wordt en 50 ha nieuw bos wordt ontwikkeld in de periode 2024-2026 (daadwerkelijke uitvoering kan doorlopen tot 2028). Dit is conform de aanvraag van juli 2023.</p> <p>De raming en onderbouwing van de kosten worden onderschreven door het Rijkstoetsteam. Het deel bijkomende kosten voor onderzoek is niet meegenomen in de beoordeling omdat het kabinet heeft besloten om middelen beschikbaar te stellen voor maatregelen die als low regret (en in voorkomend geval verbeterbaar) zijn beoordeeld door WEcR.</p> <p>Er is door een financieel expertteam gekeken naar de voorstellen en bijbehorende financieringsbronnen. Hieruit is naar voren gekomen dat de voorstellen vallen onder de beoogde dekking.</p> <p>De top 3 risico's en beheersmaatregelen daarbij zijn:</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Capaciteitsgebrek bij bouseigenaren Door langjarige zekerheid van financiering te bieden probeert de provincie de bouseigenaren in staat te stellen om de capaciteit uit te breiden. 2. Motivatie bij bouseigenaren (betreft vrijwillige deelname) Door 100% van de kosten te vergoeden en in te zetten op communicatie, informatie- en kennisoverdracht probeert de provincie de bouseigenaren te stimuleren. 3. Grote druk op markt voor jonge bomen en beschikbaarheid soorten Bouseigenaren tijdig in staat stellen om plantsoen te reserveren en binnen team landelijke boscoördinatoren zorgen voor plannen en verhogen van plantsoenbeschikbaarheid.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	<p>De aanpak en planning zijn helder weergegeven. De provincie maakt in de uitvoering van dit maatregelpakket gebruik van de bestaande subsidieregeling "Revitalisering en omvorming bos buiten Natura 2000". Ook is helder wie binnen de provincie hiervoor verantwoordelijk is en hoe die bijdragen aan de realisatie en is een vaste klankbord- en begeleidingsgroep met vertegenwoordigers van bouseigenaren ingericht.</p> <p>Bij de uitvoering van de subsidieregeling wordt jaarlijks uitvoeringsinformatie opgevraagd van de uitvoerders t.b.v. monitoring van de voortgang.</p>

5. Bevindingen maatregelpakket 2 Titel: Meer groen-blauwe dooradering in Gelderland

Algemeen	<p>Deze aanvraag betreft het verbeteren en uitbreiden van groene en blauwe landschapselementen (GBDA) in het agrarisch gebied. Dit moet bij gaan dragen aan de landelijke doelstelling van 10 procent GBDA in 2050. Uit nader onderzoek (onderdeel van het maatregelpakket) moet blijken in welke Gelderse gebieden de dooradering nog ontoereikend is en welke gebieden de meeste potentie bieden zonder dat er afwaardering van grond hoeft plaats te vinden en waar de prioriteit dient te liggen voor de verbetering van groene landschapselementen. Deelnemende partijen zijn in ieder geval Gemeenten, Bos-, natuur- en landgoedeigenaren, eigenaren van agrarische grond (via collectieven als tussenpartij) en waterschappen.</p>
Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.	<p>Door WEcR zijn alleen de maatregelen 'Onderzoek kwaliteit landschapselementen' en 'Onderzoek versterking blauwe dooradering' als low regret aangemerkt en komen daarmee in aanmerking voor financiering. De uitvoeringsmaatregelen komen niet in aanmerking voor financiering. De provincie heeft inmiddels het maatregelpakket wel doorontwikkeld.</p> <p>Een advies van de Ecologische Autoriteit (EA) op deze maatregelen is niet van toepassing.</p> <p>In het tussentijds beeld zijn geen adviezen opgenomen die specifiek betrekking hadden op het onderzoeksdeel van dit maatregelpakket.</p>
Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>De doelstelling is om 10% dooradering te realiseren in 2050 en het gat tot die 10% met de helft te overbruggen in 2030. Het doel van 10% GBDA in heel Gelderland betekent dat er 31.300 ha GBDA moet komen in Gelderland. Voor de opgave tot 2030 (50 procent) heeft de provincie het gat berekend op 3850 ha. Daarnaast is er nog geld nodig voor het herstel van bestaande GBDA die in slechte staat verkeert (geschat 1 procent van het totale areaal GBDA).</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten	<p>Een klein deel van het aangevraagde budget (€ 300.000) is voorzien voor het doen van onderzoeken in welke gebieden de omvang en/of kwaliteit van de groene en blauwe dooradering nog ontoereikend is om een bijdrage te leveren aan de VHR-doelen in het agrarisch gebied, waar de beste potenties tot uitbreiding liggen zonder dat sprake hoeft te zijn van afwaardering van grond, en waar dus de prioriteit moet liggen voor verbetering van GBDA.</p> <p>Meer GBDA heeft een, naar verwachting, positief effect op de aantrekkelijkheid van het landschap en klimaatadaptatie. Dit is echter pas van toepassing als aan de uitvoering begonnen kan worden.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	<p>Voor de onderzoeksmaatregel is het aannemelijk dat op korte termijn met de uitvoering begonnen kan worden. Het onderzoek kan voortbouwen op de</p>

	kennisdocumenten die de provincie al heeft laten maken. Het onderzoek zal extern worden gedaan.
Deel 4: Financiën en risico's	<p>Voor het onderzoek naar de huidige kwaliteit en uitbreidingskansen voor groene dooradering vraagt de provincie €200.000. Dat gaat met name om het inschakelen van externe bureaus.</p> <p>Voor het onderzoek naar blauwe dooradering vraagt de provincie € 100.000. In totaal gaat dit pakket dus om €300.000. De raming wordt onderschreven door het Rijkstoetsteam.</p> <p>Er is door een financieel expertteam gekeken naar de voorstellen en bijbehorende financieringsbronnen. Hieruit is naar voren gekomen dat de voorstellen vallen onder de beoogde dekking.</p> <p>Specifiek met betrekking tot de onderzoeksmaatregelen worden geen risico's beschreven.</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Zie ook onderdeel 3, voor het onderzoeksdeel is geen specifieke planning beschikbaar. Maar het is aannemelijk dat de provincie hiermee spoedig kan beginnen. Voor de uitvoeringsmaatregelen (niet financierbaar) is een gedegen planning beschikbaar.

6. Bevindingen maatregelpakket 3

Titel: Gebiedsprocessen

Algemeen	Dit maatregelpakket betreft de financiering voor (pre-)verkenningen en deels uitvoeringsmaatregelen voor 17 gebiedsprocessen verspreid over Gelderland. Deelnemende partijen zijn Gelderse gemeenten, waterschappen, natuurbeheerders en agrarische ondernemers. Per gebiedsproces zullen de deelnemende partijen wisselen.
Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.	<p>WEcR heeft op basis van het in juli 2023 ingediende maatregelpakket geconstateerd dat dit maatregelpakket niet op een duidelijke manier bijdraagt aan de doelen van het NPLG. Daarbij zijn geen concrete verbeter suggesties aangereikt aan de provincie Gelderland. Toch heeft het kabinet geoordeeld dat gebiedsprocessen randvoorwaardelijk zijn om de transitie van het landelijk gebied tot een succes te maken. Daarom zijn er wel middelen gereserveerd voor dit maatregelpakket.</p> <p>Een advies van de Ecologische Autoriteit op dit maatregelpakket is niet van toepassing.</p> <p>Gelderland is, aanvullend op de aanvraag van juli jl., expliciet in welke gebiedsprocessen zij nu op willen pakken. Daarbij is ook aangegeven aan welke NPLG-doelen de gebiedsprocessen een bijdrage kunnen leveren. Ook is duidelijke geworden welke prioritering is gebruikt.</p> <p>De provincie heeft in antwoord op vragen van het Rijkstoetsteam n.a.v. de aanvraag een betere onderbouwing gegeven van de kosten (PxQ) wat betreft de (pre-)verkenningen. Hierom is ook door het Rijk gevraagd in het tussentijds beeld. De kostenonderbouwing is volgens het Rijkstoetsteam voldoende voor dit onderdeel. Voor het deel uitvoeringsmaatregelen is de onderbouwing nog onvoldoende om voor financiering in aanmerking te komen. Meer hierover in te vinden in onderdeel 4.</p>
Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen	Provincie Gelderland wil gebiedsprocessen inzetten om de opgave uit het gebiedsprogramma (Vitaal Landelijk Gebied Gelderland, VLGG) integraal te laten landen in de verschillende gebieden. Er zijn verschillende maatregelen nodig voor robuust systeemherstel van natuur en water. Ook doelen ten aanzien van klimaat en droogte vergen een palet aan maatregelen. Veel gebieden in Gelderland kennen meerdere opgaven. In gebiedsprocessen worden deze opgaven in samenhang bekeken, met de relevante stakeholders in het gebied. Met deze gebiedsprocessen wil de provincie komen tot een aanpassing van het (agrarisch) grondgebruik- en bedrijfsvoering en inrichting van het landschap die leiden tot de NPLG-doelen.
Deel 2: Oplossingsrichtingen,	Voor gebiedsprocessen is het doelbereik aan de voorkant beperkt kwantitatief weer te geven. Na de (pre-)verkenningfase komt doelbereik in beeld.

doelbereik en (sociaal-economische) effecten	<p>Onderdeel van de (pre-) verkenningfase binnen een gebiedsproces is het concretiseren van het te behalen doelbereik in een gebied. Daarnaast is het na deze fase duidelijk welke partijen uit het gebied hun commitment geven en welke vervolgstappen nodig zijn. Het Rijkstoetsteam is er van overtuigd dat deze gebiedsprocessen belangrijk, zo niet voorwaardelijk, zijn voor het realiseren van doelbereik.</p> <p>De provincie Gelderland richt zich in eerste instantie op de gebieden die worden ingeschat als meest kansrijk wat betreft de slagingskans (energie in het gebied) en ingeschat doelbereik (bijvoorbeeld een meervoudige opgaven hebben). Deze inschatting volgt uit een analyse op provinciaal niveau. Hiervoor zijn kennisdocumenten benut die door verschillende kennisinstituten zijn opgesteld (o.a. WUR, Arcadis en Tauw), daarnaast is gebruik gemaakt van de kennis in het gebied van de gebiedsmanagers.</p> <p>Het Rijkstoetsteam ziet als belangrijk aandachtspunt dat de gebiedsprocessen worden uitgewerkt aan de hand van het (concept-) gebiedsprogramma. Er is een grote samenhang tussen de gebiedsprocessen en de integrale NPLG-opgave. Het Rijkstoetsteam vindt het belangrijk dat de doelen die worden meegegeven bij de start van het gebiedsproces overeenkomen met de doelen uit het gebiedsprogramma.</p> <p>Meekoppelkansen zijn bij gebiedsprocessen veelal gebiedsspecifiek. De provincie geeft daarom enkele voorbeelden zoals het versterken van recreatieve functies, het versterken van de aantrekkelijkheid van de woonomgeving en maatregelen die een positief effect kunnen hebben op Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en Integraal Riviermanagement. Het zou goed zijn als, in gebieden waar dat relevant is, aandacht is voor de bredere ruimtelijke puzzel in NOVEX verband.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	<p>De provincie Gelderland volgt een gefaseerde aanpak die geborgd is in een reeds bestaand provinciaal kader (Uitvoering Fysieke Opgaven). Provincie Gelderland heeft binnen deze gefaseerde aanpak, naar het oordeel van het Rijkstoetsteam, een gedegen besluitvormingsladder opgesteld met go en no-go momenten. Afspraken met gebiedspartijen worden vastgelegd in overeenkomsten na iedere fase.</p> <p>Participatie is een vanzelfsprekend onderdeel van een gebiedsproces. Het kader Uitvoering Fysieke Opgaven biedt voor de provincie Gelderland een kader hoe deze participatie in te richten. De uitkomst van de participatie legt de provincie vast in een overeenkomst die het einde van de besluitvormingsfase markeert.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>In de originele aanvraag van april 2024 was de onderbouwing van de kosten voor gebiedsprocessen onvoldoende. Het Rijkstoetsteam heeft hierover vragen gesteld aan de provincie. De provincie heeft als reactie hierop meer inzicht gegeven in de kostenopbouw voor het onderdeel (pre-)verkenningen, waarbij een duidelijke uitsplitsing gemaakt is tussen onderzoek en uitvoering van het gebiedsproces in een PxQ-opzet. Het Rijkstoetsteam vindt deze onderbouwing voldoende. Voor de onderdelen van gebiedsprocessen waarin de provincie middelen vraagt voor de uitvoer van concrete uitvoeringsmaatregelen omdat de hoofdoopgave al duidelijk is, is geen nadere kostenspecificatie beschikbaar (m.u.v. de wateruitvoeringsmaatregelen). Het Rijkstoetsteam oordeelt daarom dat hier op dit moment geen middelen aan toegekend kunnen worden.</p> <p>Het Rijkstoetsteam heeft ook gekeken naar de hoogte van de kosten per (pre-)verkenning. Hierbij constateert het Rijkstoetsteam dat er nog weinig referentie hiervoor is en dat de omvang van de kosten sterk zullen verschillen al naar gelang de complexiteit en omvang van de opgave in het gebied. Het Rijkstoetsteam beveelt daarom aan om in het kader van het gebiedsprogramma hiervoor een lerende aanpak te hanteren.</p> <p>Er is door een financieel expertteam gekeken naar de voorstellen en bijbehorende financieringsbronnen. Hieruit is naar voren gekomen dat de voorstellen vallen onder de beoogde dekking.</p>

	<p>De risico's zijn wat betreft het Rijkstoetsteam voldoende gemitigeerd. Gelderland beschrijft een aantal risico's en daarbij passende mitigatiemaatregelen. De risico's zien op het niet slagen van gebiedsprocessen (door bijvoorbeeld onvoldoende medewerking uit het gebied), krapte op de arbeidsmarkt voor het vinden van mensen die deze processen kunnen begeleiden. Daarnaast omschrijft de provincie risico's die gaan over onzekerheid omtrent rijksmiddelen en politieke instabiliteit rondom de kabinetsformatie. Het Rijkstoetsteam wil de provincie erop attenderen dat bepaalde risico's (deels) gemitigeerd kunnen worden door gebruik te maken van het (juridische) instrumentarium uit de onlangs gepubliceerde 'instrumentenkoffer landelijk gebied'.</p>
<p>Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen</p>	<p>Er is voorzien in een gefaseerde aanpak met duidelijke mijlpalen. Er is nog geen doorvertaling wat dat precies per gebiedsproces betekent.</p> <p>In de aanvraag was het onderdeel monitoring slechts beperkt beschreven. In het antwoord van de provincie Gelderland op aanvullende vragen van het Rijkstoetsteam heeft de provincie duidelijk gemaakt hoe ze nadenkt om via monitoring uit de gebieden tot een integraal en provinciaal beeld te komen. Voor gebiedsprocessen in een (pre-)verkenningfase geldt wel dat output en daarmee dus ook outcome niet altijd gelijk al duidelijk is. Monitoring zal volgen als duidelijk wordt welke uitvoeringsmaatregelen ingezet gaan worden.</p>